

Nô Sĩ Hộ Xuân Hộ Hộ ng Mọt Thiên Tài Hộ Hộ ng Bọt Hộ Hộ nh

Tác Giả: Nguyán Quý Đái

Thứ Năm, 19 Tháng 2 Năm 2009 13:22

Dân tộc Việt Nam luôn chißn đấu dành đßc lập, tự do, mở đßu cuộc khßi nghĩa của cha mẹ em Hai Bà Trưng (40-30 trước công Nguyên) và Bà Trưng (năm 248) để làm nhßng chißn tích oai hùng. Nhßng ngßi không cảm gßm, đßao xông pha nơi chißn trận, thì cảm bút đóng góp cho nền văn hoá dân tộc nhßng nhà thơ nổi tiếng nhß : Đoàn Thß Đißm đßch giß Chinh Phß Ngâm khúc của Đßng Trßn Côn, Ngßc Hßn công Chúa với Ai tß văn.. Ngô Chi Lan & Lan Phu nhân, Huyßn Thanh Quan, Sĩ Hộ ng Nguyßt Ánh. Nổi số nơi tiếng mọt thßi đßng của là Bà Chúa Thß Nôm (1) Hộ Xuân Hộ Hộ ng xuất hiện vào thế kỷ 18. Giai đßn đßt nổi của chia đôi hai miền Nam Bắc. Trưng - Nguyßn phân tranh gọi là Đßng trong Đßng ngoài, lấy sông Linh Giang làm biên giới từ năm 1627 đến 1772.

Hộ xuân Hộ Hộ ng sinh năm (1772-1822) (2) con ông Hộ Phi Dißn, làng Qußngh Đßi, huyện Qußngh Lưu Nghệ An. Theo mßt số tài liệu đßn chßng: Hộ Sĩ Anh đßi nhà Lê sinh bốn ngßi con trai : Hộ Thß Viên, Hộ Phi Quyßn, Hộ Phi Cß, Hộ Phi Tích (1665-1734 đßu Hoàng giáp năm 1700). Hộ Thß Viên là ông Tß bốn đßi của anh em nhà Tây Sơn đã đßi tß hß Hộ sang Nguyßn, còn Hộ Phi Cß là ông Tß bốn đßi cuộc Hộ phi Mai tßc nổi sĩ Xuân Hộ Hộ ng. Nhß với Nguyßn Nhßc, Nguyßn Hộ và Hộ Xuân Hộ Hộ ng là anh em cùng họ ông Tß năm đßi (3)

Hộ Xuân Hộ Hộ ng và thân phận

Ông Hộ Phi Dißn thi đß Tßng Sinh làm quan cuộc thßi đßi vua Lê. Ông đã lập gia đình nhßng cảm thêm với quê hương quê Dßng, sinh ra Xuân Hộ Hộ ng. Lúc Xuân Hộ Hộ ng 13 tuổi thân phận mßt, Xuân Hộ Hộ ng rời làng Khßn Xuân theo mẹ về làng Thß Xuân ngß Hộ Hoàn Kiếm, đi học mßt thời gian phụ ở nhà giúp mẹ lo sinh sống gia đình. Xuân Hộ Hộ ng tß học thêm, thông minh làm thơ hay, tiếng tăm nổi lẫy. Có Tßng Kinh tên họ Nguyßn Công Hoà tßc gọi là Tßng Cốc ở làng Tß Xã (nay thuộc huyện Phong châu - Vĩnh Phú). Cai Tßng mßn tài của Xuân Hộ Hộ ng, nhßng cảm mai mối cảm của Xuân Hộ Hộ ng làm thơ thiếp. Theo tßc truyền chißu 30 tuổi, Tßng Cốc đem bißu quà tßt của Đßng Xuân Hộ Hộ ng ra câu đß.

„Tßi ba mươi khép cánh càn khôn khéo nở a ma vßng đßa quß tßi“

Sáng hôm sau, Tßng Cốc đßn làm xong thơ tßc xông nhà đßc lập câu đßi

„Sáng m ng m t m then t o hoá đ cho thi u n r c xuân vào“

Có th Xuân H ng m n m chàng trai n y có khi u v ch ng? nên nh n i k t hôn v i T ng Cóc. Theo tài li u c a Giáo s Lê trí Vi n (4), T ng Cóc không ph i là m t anh tr c phú, mà là m t nho sĩ t ng có phen i u ch ng nh ai và trong s g p g Xuân H ng có chuy n ch nghiã ch ch ng ph i ch có đ ng ti n ..“ T ng Cóc yêu th ng Xuân H ng và t ng b o nàng làm th vi t vào g đ ng i ta s n then gi cho b n, hi n nay t i nhà th c a ông Ki u Phú, thôn Đ i Đ ình, xã S n D ng huy n Phong Châu, Vĩnh Phú còn t m v n mít ghi nh ng nét th Nôm c a H Xuân H ng. Bút tích còn 4 câu th :

Th o lai băng ng c kình

Xuân t n hoá công h ng

Đ c b ng đ an qu th ng

Hào phóng bích hoa h ng

t m đ ch

Nói đ n t m g ng b ng ng c

Hóa công cũng ch u lúc tàn xuân

Ch b ng lúc vin cành qu đ

Tha hóa hoa biếc tía hồng ng th m (5)

Tình yêu giữa hai người không được bao lâu trong hoàn cảnh gia đình mà người chị cũng yêu cầu người, Xuân Hồng và bạn tính nghĩ sẽ giao tiếp riêng.. không tránh được và chớm hồng ngày trong xã hội phong kiến „Đau đớn thay phận đàn bà! Kịp sinh ra thế, biết là từ đâu“ Xuân Hồng và bạn gia đình bên chị đành nén nỗi thân phận làm lẽ. Nên đã phận kháng quy t bố nhà ra đi. Thân phận của Xuân Hồng cũng như hoàn cảnh của kiếp đàn bà làm lẽ m :

Không đỡ chân bông, không nhai lòng

Chém cha cái kiếp lấy chồng chung !

Năm thì mẹ tôi họ chẳng hay chi

Một tháng đôi lần có cũng không

Cứ đi ăn xôi, xôi lại ở nhà

Cứ m bồng làm mẹ, mẹ không công

Thân này ví biết được ngày nay

Thà trốn c trôi đành về y xong

Ca dao cũng có bài

Tôi tôi chß mß t bußng

Chß cho mạnh mẽ u nß m sống chußng bß

Mong chßng, chßng chßng xußng cho

Đßn khi chßng xußng gß o o gßy dßn...

Tß giß gia đßnh Tßng Cßc đß tìm phßng trßi thß mßng tß do hßn, vßn ngßi i yêu thß vẫn lßng mßn mußn vßt qua bßc tßng nßo gißo khßc nghißt, nhßng khßng trßnh đßc cßi nghißp tßnh duyßn ngang trßi. Xuân Hßng lßy ßng phß Vĩnh Tßng, tßnh yêu đßc trßn quý hßn, nßn Xuân Hßng làm bài thß giß tß “khßc Tßng Cßc”.

Chàng Cßc i ! Chàng Cßc i !

Thßp bßn duyßn chàng cß thß thßi

Nßng nßc đßt đßi tß đßy nhß

Nghßn vàng khßn chußc đß u bßi vßi.

Đß Bài „khßc Tßng Cßc “gßy nghißu đß lußn trong vßn hßc, nhßng ngßi i đß Làng Mßng, làng Giáp nßi bài thß đß là khßc cho mßi tßnh cßa Xuân Hßng, khßng phßi khßc ngßi i chßng đß mßt, bßi vßi Xuân Hßng tßng khß đßu vßi hoßn cßnh làm vß lß trong gia đßnh Tßng Cßc nßn dßng nhßng tßng chß hßng nhà Tßng Cßc nßo là nßng nßc đßt đßi..đß gißu lúc Tßng Cßc cßn sßng, Xuân Hßng lßp gia đßnh vßi ßng phß Vĩnh Tßng cũng trong cßnh lß mßn khßng trßnh đßc

c nh kh ghen t ng cay đ c nh Ho n th

R ng tôi chút đ đàn bà,

Ghen tuông, thì cũng ng i ta th ng tình

Lòng riêng, riêng cũng kính yêu.

Ch ng chung, ch a đ ai ch u cho ai

Ki u cu Nguyễn Du

Th i gian chung s ng tri ng ông ph Vĩnh T ng (Th Tang, Vĩnh Phú bây gi) tuy làm v l nh ng ông Ph coi nàng là b n v n ch ng tình duyên không đ n n i b b n g. Nh ng tình nghĩa v ch ng ch trong 27 tháng ông Ph m t, Xuân H ng đã khóc ch ng. Cu c đ i Xuân H ng v tình duyên b t h nh.

Trăm năm ông ph Vĩnh T ng i!

Th p b n duyên nàng có th th

Chôn ch t v n ch ng ba th c đ t

Ném tung h th b n ph ng tr i

Cán cân t o hoá r i đầu m t;

Mi ng túi càn khôn th t i r i

Hăm b y thánng tr i là m y ch c;

Trăm năm ông Ph Vĩnh T ng i !

Cu c đ i Xuân H ng có th “b y n i ba chìm” qua hai đ i ch ng hy sinh c đ i ch u thân ph n làm i m n, n i kh đ au cũng là ni m dang đ cái m i duyên thiên, duyên tr i nào có ph i là h u q a oan nghi t c a con ngu i nh “ch tài li n v i ch tai m t v n” !

Th và b n đ i

T p th L u H ng Ký chú đ n: Hoan Trung C Nguyễn t Đ ng Xuân H ng n sĩ s t p L u H ng Ký vi t xong năm Giáp Tu t (1814) mãi đ n năm 1964 đ c phát hi n (?). Tên di c o có nghiã là ghi mùi h ng th m c a ng c l u, ch L u này nh c n i Xuân H ng sinh h uy n Qu nh L u. Trong t p th có 30 đ u đ ; 24 bài th ch Hán và 28 bài th Nôm, ph n x ng ho có l n th c a văn nhân th i b y gi đ l i s đ tài khúc chi t, n ng nân yêu đ ng mong đ i. C Nguyễn t Đ ng do Xuân H ng đ ng lên h ph ng Khán Xuân g n H Tây khu v c v n Bách Tho, tr ng B i đ ng C Ng làng Yên Ph . Tình yêu, tình b n c a Xuân H ng r t nhi u bài g i c m, lãng m n v i nh ng văn nhân thi sĩ nh (trích đ n m i ng i m t t a đ) :

Thi hào Nguyễn Du (1765-1820) bài: C m c u Kiêm Trình C n Chánh h c sĩ Nguyễn H u

Đ m khách muôn nghìn n i nh hung

M n ai t i đ y g i cho cùng

Chåt tình chåt đä ba năm vån

Gäi cåm ngåi ra nåa khåc không ?

Xe ngåa tråm mång duyên äp nåp

Phån sơn càng äi phån long đång

Bät còn måy chåt sång đåo måi

Låu Nguyễn tånh canh chäi cå bóng treo...

Xuân Hoàng Ngô våi Tô n Phong hai bài : Ngå ý đån Tô n Phong Thi" v v..

Đång hoa diåu đåt båc đång phong

Nghäi käi tìm thåm cũng có công

Lå måt dång quen, cùng gió nåc

Nång lòng nên nhå đån non sông

Đa tr i n ng nhu m i i màu bì c

Phòng g m trắng in d i th c h ng

Ai nh i y cho lòng y nh !

Tr c trăm năm h n n chi không ?

Xuân H ng v i Hi p tr n S n Nam Th ng h Tr n Ng c Quán...

Vác c m đàn tao m t ng n c

y ng i thân đ y, ph i hay ch a ?

L c đ y phong nguy t l ng b u r u

G t l ng giang h n a túi th

Đình nguy t góp ng i chung đ nh l i

Tr i Hoan m m t n c non x a

B y nay tài i bao nhiêu tá ?

Thèo đä nh khen ai khéo đä t cho!

Đä Xuân Hương väi Mai Sän Phä, Hoä thä Sän Phä “ bài thä bäng Hán văn gäi bän tä lòng quyän luyän nhä thäng. khoäng thäi gian (1799- 1801)

Này đä n chung tình bä t väi nhau

Tiän đä a ba bä c cũng nên câu

Trên tay khép mä tanh chiä u nhä n,

Trä c mä t đä vä gäp bóng câu

Nä c mä t trên hoa là ä i cũ,

Mùi häng trong nä m cä đäm thäu

Väng nhau mä i bä t tình nhau ä m

Này bän chung tình bä t väi nhau..

Xäng häa väi Chiêu Hä täc Phäm đình Hä (1768-1839) đäi thä väi Hä Xuân Hương

Anh đä tänh, anh đä say

Sao anh ghäo nguyät giäa ban ngày

Này này chä bäo cho mà biät

Chän y hang häm chä mó tay..

Xuân Hương träi qua nhiäu kinh nghiäm nhân sinh, nhät là vä ái tình đä räi „quang cänh trong đäi chỉ cägäi mä!” đäi säng phóng túng cäa Xuân Hương đä nhän läy läi phê bình “tä thán”

Muôn kiäp biät là duyên trän vän

Mọt đäi riêng mäy tiäng chua cay

Sau khi viät xong täp Lưu Hương Ký (1814), bäy năm sau (1822) Xuân Hương mät, nhäng mä bà đäc táng ở đäu? ngày nay vän chäa tìm đäc tung tích, chäc chän cũng ở quanh Hà Nội? năm 1842 Tùng Thiän Väng ra thăm cänh Hồ Tây có làm bài thơ viäng mä Xuân Hương „Long Biên trúc chi tä” bän đäch ra Viät ngữ cäa häc giä Hoàng Xuân Hãn

Đây hä räc rä hoa sen

Sai ngäng i xuäng hái đä lên cúng đàn

Chä träo qua mä Xuân Hương

Suã i vàng còn gã n tã vã ng lã làng

Sen tàn, phã n rã a mã hoang

Xuân Hã ng ã khuã t bên làn cã xanh

U hã n say tít làm tỉnh

Gió xuân mã y ã thã tình không hay !!

Nhã ng nét tiêu biã u trong thã Hã Xuân Hã ng

Hã Xuân Hã ng trã ng thành trong giai ão n lã ch sã chiã n tranh, ã nh hã ng nã ng nã phong kiã n “nhã t nam viã t tã thã p nã viã t vô”. ãn bà ít ã c ãi hã cã ng thã nhã ãn ông, may mã n hã cã ít chã , lã y chã ng sanh con lo viã c nã i trã . Xuân Hã ng ã ra là mã t thiên tài, làm thã khã u khí bã trã t tã ngã i ta cã i, bà làm ngay hai câu thã ã chã a thã n

Giã tay vã i thã trã i cao thã p

Xoã c cã ng ão xem ã t vã n ãi

Hã Xuân Hã ng thông minh, có tài, khá tiã c thay sinh ra phã n gái nên cái lã i lã c cã a bà thành ra lã ng mã n mà lã m ngã i cho là “ã ng lã !” Nhã ng hã ã c mã y câu thã sau cã a bà, ãng khí nhã mã t ã ng tu mi nam tã . Khi ãi ngang qua miã u Sã m Nghi Đã ng, bã vua Quang Trung giã t ã Đã ng ãa mừng 5 tháng giãng năm Kã ã u 1789. Ngã i Hoa lã p miã u thã , tin ã n miã u linh thiãng nên Xuân Hã ng ã ã mã y câu thã :

Ghé m t trông nghiêng th y b ng treo

Kìa đ n Thái thú đ ng cheo leo

Ví đây đ i ph n làm trai đ c

Thì s anh hùng há b y nhiều ?

Đ i xã h i th i phong ki n ng i ta quan ni m „trai năm thê b y thi p, gái chín chuyên ch m t ch ng“ Xã h i b t công ! v n đ đã thê ngày nay không đ c ch p nh n (ngo i tr các n c theo H i Giáo). Ngày x a ch ng ch t v ph i th ti t th ch ng.. Nh ng Xuân H ng đã mu n phá cái phong t c th i đó. Nên lúc s ng v i ông Ph Vĩnh T ng, có ng i goá ph còn tr mu n đ c tái giá, làm đ n xin quan ph xét, g p lúc ông ph đi v ng, Xuân H ng xem đ n và phê ngay :

Phó cho con Nguy n th Đào

N c trong loe o c m sào ch ai ?

Ch r ng xuân b t tái lai

Cho v ki m chút k o mai n a già .

Nh ng bài th tuy t tác c a Xuân H ng đ c l u truy n h u th qua t p L u H ng Ký. Bị t tài th Xuân H ng dùng ch Vi t thu n túy, không vay m n đ n tích sáo ng , đ c th hi u đ c nghĩa đen và nghĩa bóng. Đ c th H Xuân H ng v i tâm h n ngh sĩ th c s phát hi n

đä c nhäng khía cänh miêu tả rät thäm mä.

Đä c bài „Ngä quên,, nhä xem bäc tranh träa hè ngäi thiäu nä đang ngä, đä c giä có thä liên
täng đän bäc täng khäa thân väi nhäng đäng nét tuyät väi säng đäng... cäm thäy rung đäng
nghä thuät träc hình änh đäp lành mänh.

Mùa hè häy häy gió näm đông

Thiäu nä näm chäi quá giäc näng

Läc trúc chäi cài trên mái tóc,

Yäm đào trä xuäng đäi näng long

Đôi gò Bäng Đäo säng còn ngäm

Mät äch Đào Nguyên säi chäa thông

Quän ä dùng đäng đä chäng đät

Đä thi cũng đä ä không xong.

Cái đäp bät cä ä đäu đä đäc mäi ngäi yêu chuäng, ngäi trän täc ai thäy hoa đäp không
muän nhìn? Tä xäa và nay nhiäu phê bình bàn cãi tranh luän, thä Xuân Häng mang tính chät
dâm và täc ..Nhäng ngäi yêu thä Xuân Häng thäng hät läi ca täng xem nhäng sáng tác củ
Xuân Häng kä điäu tä cách dùng chä chính xác âm điäu kä tài.. Nhóm khác phê bình thä

mang chất thơ sinh lý đè nén „Libido“ ..Bài thơ đâu đâu không đâu c thanh “Đáng vát” Hồ Xuân Hương thơ rßt hay

▫ *Bác mß sinh ra vßn chßng hßn*

Ban đêm không mßt sáng nhß đèn

Đáu đái nón da loe chßp đß

Lßng đeo bß đßn rß thao đen

Đß có thể thßm đßnh thß đßng cßa nhà thơ nßy, nói về Văn học không thể đßc mßt số bài thơ rßi cho là dßm thơ có quá đáng chăng?.. Bởi vì vßn đß Tình Dßc tß Á sang Âu thß đßng đßng trình bày qua các tác phẩm văn chßng, nhßng hình điều khßc chß mß trß trong các Cung đßn, Đßn dài lßu tßi tß ngàn năm vß trßng có nhßng nét đßp đßc đßng nhß thân thơ đàn bà qua nhßng đßng cong tuyßt vßi, bßng cß no tròn lß đßng ißp xißm y mßng manh .. nhßng tác phẩm đó thß hißn linh đßng văn hóa, sßc thái mang tính chßt đßn tß vß nghß thußt. Mßi dân tß văn minh có sinh hoßt văn hoá khác nhau, Nhißu sßc dân hß thß các bßphßn sinh đßc, dân tß Chăm xây các Tháp theo hình tßng Lingam (đßng vßt) tình đßc đßng nói đßn trong sinh hoßt cßa con ngßi. Xã hßi bình dân xßa không thoát khßi qui luật đßc vßng cá nhân là lß sßng con ngßi, đßc vßng tßp thß là lß sßng cßa xã hßi. Bởi vßy ca dao đßng truyßn tßng trong dân gian.

▫ *Có chßng tß thuß mßi lßm.*

Chßng chß tôi nhß không nßm cùng tôi.

Đßn chßng mßi chßn đßi mßi.

Tôi ngä dĩ dĩ t chàng läi lên gäng

Mät räng thäng, hai räng thäng

Có bän cäng gäng gäy mät cän ba!

Ca dao

Đäi säng qua thi ca bänh dän, dĩ n tä träo läng, vui täi vän cä trong thäc tä không näi xa gän, cái đäu cäy hät thuäc ngäi bänh dän .

Läng em cay đäng quanh näm

Khi ngäi, khi đäng, khi näm nghänh ngang

Cäc anh cäc bäc trong làng

Gäp em thäi läi väi väng näng niu

Väng em đau khä träm chäu

Tuy räng cay đäng nhäng nhäu ngäi mä

(ca dao)

Đừng ngỡ nầy nọ phẩm là nghệ sĩ soi

Hay Trừng Quỳ nhỡ bài thơ n cô hàng bán

Đừng ngỡ cớ nọ nghệ cớ c đổi lòng thay

Thật đái n cô có bóng nầy

Giờ biết lý gì mà thơ n

Xin quỳ hai gối chắp ng hai tay

Sinh hoạt xã hội bất kỳ tầng lớp nào, đặc tính cá nhân vươn lên rồi vào cuộc sống. Cái khác biệt toàn thể với bản chất không ai giống ai. Hồ Xuân Hương nghệ sĩ trăn trở nên ca tụng sinh hoạt trăn trở và nghệ thuật niềm vui trăn trở, đặc biệt Xuân Hương để tiếp nhận cái tinh thần hồn nhiên trong ca dao, thơ n. Tôi Không đào sâu cái „trăn“ trong thơ làm để tài chính. Thơ Xuân Hương rất sống động tài tình mang tinh hoa khác, đó là một giá trị tồn tại mãi mãi trong lâu đài văn hoá dân tộc. Để hai bài thơ sau để so sánh bài đềo Ngang và đềo Ba Đùi của hai nữ sĩ

Bên cội đềo ngang bóng xế tà

Cây chen đá, lá chen hoa

Lom khom dưới núi tiều vài chú

Lác đác bên sông chèo (r) mỳ nhà

Nh& n& c đau lòng con cu& c cu& c

Th& ng nhà m& i mi& ng cái gia gia

D& ng chân đ& ng l& i tr& i non n& c

M& t m& nh tình riêng ta v& i ta

Huy& n Thanh Quan

Chúng ta c& m nh& n bài thơ &y hay nh& nh&ng trang nh&, bài n&y có 8 câu nh& ng vay m& n ý c& a hai câu ch& Hán

D& thính đ& quyên minh qu& c qu& c

Nh& t văn cô đ& u khi& u gia gia

Nghiã là

Đêm nghe đ& vũ kêu qu& c qu& c

Ngày l& ng gà r& ng g& i gia gia

Hã Xuân Hã ng vã nh ðào Ba Đã i là mã t bã c tranh tã chân ðã n sã

Mã t ðào, mã t ðào lã i mã t ðào

Khen ai khéo tã cã nh cheo leo

Cã a son ðã loét tùm lum nõc

Hòn ðã xanh rì lún phún rêu

Lã t lã o cãnh thông cã n gió thã c

Đã m ðiã lá liũ giũ t sã ã ng rã i

Hã n nhãn quân tã ai là chã ng

Mõi gã i chã n chân cũng muã n trèo

Bài thã nã y ðã c qua ðã c giũ có thã nhã n ra ngay ðó là ðào Ba Đã i, „mã t ðào, mã t ðào lã i mã t ðào“ tã mãu sã c “cã a son ðã loét; tùm lum, xanh rì; lún phún; lã t lã o“.. Xuân Hã ng ðã tài tình tã o ra mã t bã c tranh sã ng ðã ng thành hã p tã u kã thú, tã âm thanh, mãu sã c, nã u ðĩ qua ðào thi ðã c giũ chia sã vã i thi nhãn Xuân Hã ng là mã t nhã c sĩ tài tình, phã i hã p cã âm thanh, mãu sã c, không gian lã n thã i gian, tã o nhã ng nét ðã c sã c, thông thã ã ng ít nghe ðĩ p âm „hõm hõm hom, toen hoã n ...“ trong bài vã nh hang Cã c Cã

Trã i ðã t sinh ra ðã mã t chòm

Nọt làm đôi mänh häm häm hom

Kä häm räu mäc trä toän hoän,

Luäng giäng thäng reo vä phäp phäm

Gäot nä c häu tình räi läm bäm

Con đäng väng nä täi om om

Khen ai đäo đá tài xuyên täc

Khäo hä hänh ra läm kä däm

Giät nä c tä nhäng thäch nhä räi täng giät, xuäng väng nä c bän đäi läm bäm, con đäng väng vào hang thiäu ánh sáng. Ngày nay nhä phäng tiän läu thäng thuän läi, näu ghé hang Thánh Hoá ở làng Thuä Khê, huyän Sài Sơn tänh Sơn Tây (Hà Tây) hang ở hòn núi có Chùa Thäy. Hàng năm có häi chùa Thäy mà không vào hang Cäc Cä thì coi nhä chäa biät chùa Thäy. Đän đó sä nhä ngay nữ sĩ Xuân Hương ! là mät thiên tài cũng vänh cänh Chùa Hương Tích ở huyän Mỹ Đức Hà Đông rät linh đäng cänh träi mây non nä c..vào nhäng ngày đäu xuân, häi Chùa Hương nhän nhäp, ngäi tu hành thì ít, kä trän täc thì nhiäu, muän lên phäi gäi là träo các bäc thì đúng hän là đi, chen chân trong đäng häng khói pha mä mù säng.

Ngäi quen cũ Phät chen chân xäc

Kä lä bäu tiên mäi mät däm...

Nhã Sĩ Hã Xuãn Hã ãng Mã t Thiãn Tài Nhã ãng Bã t Hã nh

Tác Giả: Nguyã n Quý Đã i
Thứ Năm, 19 Tháng 2 Năm 2009 13:22

Bài „đánh đu“ bã c tranh quẽ sã ãng đã ãng hã n, dĩã n tã cã nh vui xuãn não nhiã t

Bã n cã t khen ai khéo khéo trã ãng

Ngã ã i thì lên đánh, kã ã ã i trông

Trai đu gã i hã c khom khom cã t,

Gã i uã n ã ã ãng ãng a ã ã a lòng

Bã n mã nh quã n hã ãng bay phã t phã i

Hai hàng châu ã ã c duã i song song

Chã i xuãn ai bã t xuãn chẳng tá ?

Cã t nhã dĩ rã i, ã bã không !

Có thã Hã Xuãn Hã ãng phã ãng theo bài thã trên bài cây đánh đu vã n có trong tã p Hã ãng Đã c Quã c Âm Thi Tã p

Bã n cã t lang nha ã ã m dĩ trã ãng

À thì đánh cái ỉ còn ngong

T ỉ h ỉ u th ỉ khom khom c ỉ t,

Vái hoàng thiên ng ỉ a ng ỉ a lòng

Tám b ỉ c qu ỉ n h ỉ ng bay ph ỉ t ph ỉ i,

Hai hàng châu ng ỉ c đ ỉ ng song song

Ch ỉ i xuân h ỉ t t ỉ c xuân d ỉ ỉ ng ỉ y

Nh ỉ c ỉ t đem v ỉ đ ỉ l ỉ không .

Ngày nay ỉ mi ỉ n B ỉ c h ỉ i xuân v ỉ n còn gi ỉ trò ch ỉ i đánh đu, th ỉ ỉ ng nh ỉ ng trai gái thích đánh đu nh ỉ cu ỉ c thì lòng d ỉ ng c ỉ m. Khi chàng trai nh ỉ n đu, cô gái trong t ỉ th ỉ tay n ỉ m ch ỉ t, chân du ỉ i th ỉ ng, ch ỉ đón đ ỉ cao bay b ỉ ng. Khi đ ỉ cao đã gi ỉ m đ ỉ n l ỉ t cô gái nhún, chàng trai l ỉ i ch ỉ đón..t ỉ t c ỉ ph ỉ i nh ỉ p nhàng, kho ỉ mà m ỉ m m ỉ i bay cao ung dung, v ỉ đ ỉ p càng hi ỉ n rõ hình th ỉ bên ngoài ..g ỉ i h ỉ c, l ỉ ng ong, ng ỉ ỉ ng ỉ a lòng, ph ỉ t ph ỉ i, song song. Xuân H ỉ ỉ ng đã khéo tài tình dùng đ ỉ p khúc

Qua ca dao Vi ỉ t nam cũng có nhi ỉ u bài truy ỉ n t ỉ ng r ỉ t là „t ỉ c“ nh ỉ cái v ỉ nh cái qu ỉ t

Rành rành ba góc rành rành

Khi khép nh ỉ l ỉ i, khi vành to ra

Khi vui thì sãã ng thay là

Khi buồn thì nãã c chãã y ra rì rì..

Hã Xuân Hã ng tã cái quã t duyên dáng hã n có tính cách tãã ng tã nhã ca dao tã c ngã hài hãã c, tã cái quã t có nhiã u nan đãã c bã i bã ng giã y vã i hình dáng xòe ra đã quã t cho mát, bã t cã ã đãu, khi mã a có thã che đã u, khi xã p lã i nhã ng nã p giã y chã ng lên vã n còn thã a.

Mã t lã sâu xâu mã y cũng vã a

Duyên em dính dáng tã bao giã

Chành ra ba góc da còn thiã u

Khép lã i đôi bên thã t vã n thã a

Mát mã t anh hùng khi nã ng gió,

Che đã u quân tã lúc sa mã a

Nâng niu ãã m hã i ngãã i trong trãã ng

Phì phã ch trong lòng đã sãã ng chã a ...

Ngành ti u công ngh đ t v i th i x a m i gia đình ò thôn quê, th ò ng tr ò ng cây bông, nuôi t m ò m t làm lu t đ t may s m áo qu n. Ban ngày làm vi c đ ò ng áng, đêm v đ t v i v i đ ò ng c đ n gi n cái khung c i, hai ò ng tr c, m t b go, hai cái l c, m t đôi gu c con su t, con thoi (con cò b ò ng gổ). Xuân H ò ng t ò ò m cô gái đ t v i; mà ph m ch t v i t t không phai màu ph i ngâm lâu

Th p ò ò lên th y tr ò ng phau

Con cò m p máy su t ò ò m thâu

Hai chân đ p xu ò ng năng n ò ng nh c

M t su t ò ò m ò ò ng thích thích mau

R ò ng h p nh to v à v n c

Ng ò n dài khuôn kh c ò ò ng nh nhau

Cô nào mu n t t ò ò m cho k

Ch ò ò m ba thu m i ò ò m màu

Chùa Quán S ò ò m c xây đ ò ng t th k th 17 n m ò ph c ò ò m mang tên Quán S Hà N i; Ph t giáo vào th i Xuân H ò ng suy thoái, th i nào c ò ò m có ng ò ò m i núp đ ò ò m i chi c áo cà sa.. Xuân H ò ng ò ò m ò ò m ò ò m chùa Quán S trong c ò ò m nh v ò ò m ng teo

Quán sũ sao mà cũ nh vũ ng teo

Hĩĩ thăm sũ cũ đão nũĩ nao

Chày kình, tiũ u đũ sông không đũ m

Tràng hũ t, vãi lũ n đũ m lũĩ đeo

Sáng banh không kũ khua tang mít

Trũ a trũ t nào ai móc kũ rũu

Cha kiũ p đũĩ ng tu sao lũ t léo

Cũ nh buũ n thêm chán nũĩ tình đeo

Hay qua bài

Khi cũ nh, khi tiũ, khi chũm choũ

Giũ ng hi, giũ ng hũ, giũ ng hi ha

Tu lâu có lĩ lên sĩ cĩ

Ngĩ t nghĩ u toà sen nĩ đó mà

Ngĩĩĩ đĩi nhĩ Xuân Hĩng tiĩng cĩĩĩ phá phách, nhĩng trong lòng Xuân Hĩng mang nĩng nhĩng niĩm đau .. trong đó khĩĩ tình cĩĩĩ Xuân Hĩng nĩng nhĩ đá, vĩĩ nhĩng tâm sĩĩ thĩĩ thái nhân tình làm rung đĩng sâu thĩĩĩ mĩĩĩ lòng ngĩĩĩĩ

Gan nghiĩĩĩĩ ra cùng nhĩĩĩĩĩ t nguyĩĩĩĩ t

Khĩĩĩĩĩ tình cĩĩĩĩĩ mãi vĩĩĩĩĩ non sông

Đá kia còn biĩĩĩĩĩ t xuân già đĩĩĩĩĩ n

Chĩĩĩĩĩ trách ngĩĩĩĩĩ ta lúc trĩĩĩĩĩ trung

(Đá ông chĩĩĩĩĩ ng, đá bà chĩĩĩĩĩ ng)

hoĩĩĩĩĩ c qua bài tình tĩĩĩĩĩ

Canh khuya vĩĩĩĩĩ ng trĩĩĩĩĩ ng canh đĩĩĩĩĩ n

Trĩĩĩĩĩ cái hĩĩĩĩĩ ng nhan vĩĩĩĩĩ nĩĩĩĩĩ c non

Chén r u h ng đ a đ a say l i t nh

V ng trắng bóng x khuy t ch a tròn !

Xiên ngang m t đ t râu t ng đám,

Đâm to c chân mây đá m y hòn

Ngán n i xuân đi, xuân l i l i

M nh tình san s t y con con.

Xuân H ng v nh bánh trôi n c quen thu c c a ng i bình dân. Thân em ở đây (Xuân H ng) hay là thân ph n đàn bà d i thi i phong ki n l m l n đ n? nh ng t m lòng đ c tôn tr ng

Thân em tr ng ph n em tròn

B y n i ba chìm v i n c non

L n nh m c đ u tay k n n

Mà em v n gi t m lòng son

Hồ Xuân Hương có phong cách riêng tiêu biểu cho thái độ tự nhiên tràn đầy tình cảm trong sáng, thơ Hồ Xuân Hương rất bình dân, duyên dáng giàu khả năng gọt giũa, gọt giũa tình, chắp a chan tình tự và cảm khoái, không dùng Hán tự điển tích. Bà có biệt tài soạn nhạc điệu, âm điệu và tiết tấu, thích hợp với từng ý, từng hoàn cảnh. Dù muän chê hay khen, đức thơ Xuân Hương cảm thấy cái vui vui xen lẫn vào hồn, cái hay trong thơ Xuân Hương rất tuyệt vời, nhưng bài viết giới thiệu không thể trình bày và trích giới thiệu được..Hồ Xuân Hương là nhà thơ đặc đáo có một không hai trong văn học sử Việt Nam...

1/Chä Nôm có vai trò nổi bật trong sáng tác văn chương. Mặc dù văn nhân, thi sĩ mới thi đi đã dùng chữ Hán làm thơ, viết truyện, nhưng chữ có vai trò Nôm, ngữ pháp Việt mới tạo nên những tác phẩm nổi bật. Tác phẩm Nôm có niên đại sớm nhất còn lưu truyền là Quốc âm Thi tập của Nguyễn Trãi (1380 - 1420) sau đó là Bách vận Am quốc ngữ thi của Nguyễn Bính Khiêm (1491-1585).

Văn học Việt nam qua các thời đại, chữ Hán các tiến nhân viết những tác phẩm truyền ngữ và tiêu thụ thuyết văn xuôi, còn vai trò Nôm góp phần các chữ làm thơ Sơ trung và thành công bằng hai thời kỳ giàu dân tộc tính này, vào cuối thế kỷ XVII và đầu thế kỷ XIX Văn học cổ điển Việt Nam có những tác phẩm xuất sắc khi những giới thiệu nổi bật là Chinh phụ Ngâm khúc của Đoàn Thä Điäm (1705 - 1748); Truyện Kiều (Đoän träng tân thanh) của Nguyễn Du (1766 -1820). Chúng ta còn các tên tuổi sáng giá khác nữa thế kỷ XVII đến đầu thế kỷ XX như: Nguyễn Huy Tä, Nguyễn Gia Thiäu, Phạm Thái, đức biệt thế cuối Hồ Xuân Hương, Nguyễn Đình Chiäu, Nguyễn Công Trä, Trần Tä Xuân v.v. ..Chính những những tác giả này, tiếng Việt hợp thời hai ngôn ngữ văn tự là chữ Hán và văn tự văn hóa dân gian, chữ Nôm đã trở thành một ngôn ngữ văn học sáng chói và giàu sức diän đät

2/ Đäc đän chương trong Hồ Quỳnh Gia Phạm gia phạm Hồ Quỳnh Lưu. Những tác giả Lê Xuân Sơn viết trong tập ,, Hồ Xuân Hương thơ và đời viết "HXH con ông Hồ Sĩ Danh (1706-1783) em cùng cha khác mẹ với Hồ Sĩ Đäng (1738-1786) là một vị quan đứng đầu triäu thiä chúa Tränh ?

3/ Những khổ Án trong viết số T.giä Trần Gia Phạm

4/(Hồ Xuân Hương thơ và cuộc đời trang 206) nhà xuất bản văn học.

5/ Theo phóng số Hồ Xuân Hương và Tiếng Cóc (Nguyễn Hữu Thanh)